

**BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
MITROPOLIA CHIȘINĂULUI ȘI A ÎNTREGII MOLDOVE**

**ATENEUL DE CULTURĂ ȘI CREDINȚĂ
„BISERICA ALBĂ”
EDIȚIA A II-A**

**Jerarhi și mărturisitori ai renașterii
identității naționale**

19 OCTOMBRIE 2021

**Chișinău
2021**

Preacucernici Părinți!
Distinse Domnule, Distinsă Doamnă

Vă invităm să ne onorați cu prezența la Ateneul de cultură și credință „Biserica Albă” cu genericul: „Ierarhi și mărturisitori ai renașterii identității naționale”, care va avea loc la 19 octombrie 2021, cu începere de la ora 10:00, în incinta Mănăstirii Suruceni cu hramul „Sfântului Mare Mucenic Gheorghe”, comuna Suruceni, r-nul Ialoveni.

Comitetul de organizare al Ateneului de cultură și credință „Biserica Albă”:

Elena PINTILEI, director general al BNRM

Prot. mitrofor Maxim MELINTI

Veronica BORȘ, director adjunct al BNRM

Veronica COSOVAN, șef secție Carte veche și rară, BNRM

PROGRAM

19 OCTOMBRIE

9.30 Slujba la moaștele Sf. Irh. Dionisie Erhan

10:00-10:30 Inaugurarea Ateneului de cultură și credință „Biserica Albă”

Cuvânt de deschidere: Prot. mitrofor Maxim Melinti, dr. în istorie, parohul Bisericii „Acoperământul Maicii Domnului”, s. Ghidighici, mun. Chișinău

Mesaj de salut din partea Preacuvioasei maica stareță Egum. Epistemia (Goncearencu)

10:30-12:00 Sesiune de comunicări științifice

Moderatori:

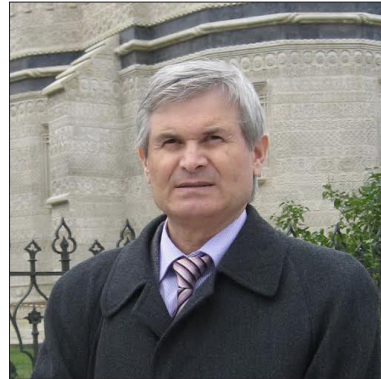
- Prot. mitrofor Maxim MELINTI
- Elena PINTILEI, director general al BNRM

12:00-12:30 PAUZĂ

12:30-15:00 Sesiune de comunicări (continuare)

MITROPOLITUL TEOCTIST I ȘI SFÂNTUL ȘTEFAN CEL MARE

Acad. Andrei EȘANU,
doctor habilitat în istorie, profesor cercetător,
Institutul de Istorie, MEC

Rezumat: *Una dintre cele mai importante figuri din prima jumătate a domniei lui Ștefan cel Mare a fost Mitropolitul Teoctist I (1453-1477). Acesta s-a manifestat nu numai ca părinte duhovnic și sfetnic domnesc, dar și ca îndrumător al voievodului în realizarea unor programe cultural-spirituale de anver-*

gură, între care fondarea Mănăstirii Putna, inițierea întocmirii de cronici, de apărător al creștinătății în fața pericolului otoman și al prozelitismului romano-catolic în Moldova.

Cuvinte-cheie: *Mitropolitul Teoctist I, Ștefan cel Mare, Mănăstirea Putna, Țara Moldovei.*

PE URMELE BIBLIOTECII MĂNĂSTIRII SURUCENI

Dr. hab. Igor CERETEU,
Institutul de Istorie, MEC

Rezumat: Conform surselor documentare instituția monahală de la Suruceni a fost fondată prin 1785 de ctitorul ei Casian Suruceanu, având susținerea unor țărani răzeși din Suruceni și a ieromonahului Iosif de Munte-negru, în apropierea satului Suruceni din actualul raion Ialoveni și la o depărtare de cca 10 km de Chișinău. Primele cărți religioase din biblioteca Mănăstirii Suruceni, dăruite de Casian Suruceanu, sunt un Antologhion (București, 1777) și un Penticostarion (București, 1783). Biblioteca mănăstirii a fost completată în deceniile următoare cu alte cărți, iar în perioada 1941–1944 se atestau cca 123

de cărți manuscrise și tipărite. În perioada sovietică, Mănăstirea Suruceni a fost închisă, iar biblioteca lichidată. Este cunoscut, că înainte de lichidarea așezământului monahal de la Suruceni, în bibliotecă existau cinci Evanghelii au fost tipărite (Iași, 1762; Râmnic, 1794; Buda, 1812; Mănăstirea Neamț, 1821; Kiev, 1801). După redeschiderea ei din anii 90 ai secolului al XX-lea a demarat refacerea așezământului monahal și împreună cu aceasta s-au pus bazele unei biblioteci. Monahiile au adus la mănăstire unele cărți recuperate de la creștini, dar unele nu au aparținut vreodată mănăstirii. În urma cău-

tărilor din ultimii ani am identificat o parte dintre cărțile bibliotecii Mănăstirii Suruceni. Din însemnările și sursele documentare am stabilit, că după închiderea ei Arhimandritul Iosif (Gargalâc) a luat cu el o parte a inventarului bisericesc și a cărților din bibliotecă, pe care le-a transportat la Mănăstirea Noul Neamț, care mai funcționa încă. În anul 1862 a fost închisă și această mănăstire, iar o mare parte a cărților din bibliotecă au fost transportate la Arhiva Națională a Republi-

cii Moldova (atunci Arhiva de Stat). Printre aceste cărți am identificat o parte a tipăriturilor care au aparținut altădată Mănăstirii Suruceni, care se păstrează în condiții adecvate. Au fost identificate prin însemnări și prin ștampilele aplicate pe primele foi ale cărților, cu anul 1959, când au fost inventariate.

Cuvinte-cheie: Mănăstirea Noul Neamț, Mănăstirea Suruceni, Arhiva Națională a Republicii Moldova, carte religioasă românească.

MITROPOLITUL GRIGORIE ROȘCA ÎN CULTURA ȘI SPIRITUALITATEA ROMÂNEASCĂ DIN SECOLUL AL XVI-LEA

Dr. Valentina EȘANU,
Institutul de Istorie, MEC

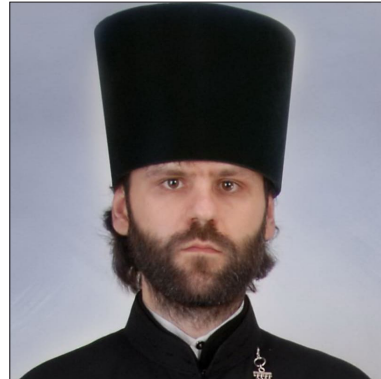
Rezumat: În literatura de specialitate personalitatea Mitropolitului Grigorie Roșca (1478-1570) a rămas mai multă vreme într-un con de umbră, încât rolul său în viața bisericească și culturală rămâne încă puțin cunoscută. Viitorul ierarh a fost educat în anturajul elevat al Sfântului Daniil Sihastru de la Mănăstirea Voroneț. Acumulând bogate cunoștințe în mediul voronețean, a fost desemnat ca egumen la Mănăstirea Probota, iar ulterior a fost înscăunat în rangul de Mitropolit al Moldovei (1546-1551). S-a

manifestat ca inițiator și realizator al programelor iconografice exterioare de la mănăstirile Probota și Voroneț, experiență preluată și de alte lăcașe sfinte din Nordul Moldovei. Moștenirea sa se înscrie în rândul celor mai mari realizări ale culturii și spiritualității din Evul Mediu românesc, aceasta fiind trecută în rândul monumentelor ocrotite de UNESCO.

Cuvinte-cheie: Mitropolitul Grigorie Roșca, Mănăstirea Probota, Mănăstirea Voroneț, Sfântul Daniil Sihastru, spiritualitatea românească.

SFÂNTUL IERARH DIONISIE ERHAN – EVLAVIOSUL STAREȚ AL MĂNĂSTIRII SURUCENI ȘI PREASFINȚITULUI EPISCOP AL CETĂȚII ALBE – ISMAIL

Protodiaconul Ioan MUNTEANU,
cleric al Bisericii Vechi de Lemn
„Adormirea Maicii Domnului”, Chișinău

Rezumat: *Un mărturisitor tăcut și smerit al înaltei nevoițe a fiilor neamului și Bisericii Ortodoxe din Moldova a fost strălucitul luminător al credinței ortodoxe – Episcopul, Sfântul Ierarh Dionisie Erhan (1868-1943).*

„Propovăduirea dreptei credințe în Dumnezeu a oamenilor și întoarcerea celor rătăciți pe calea adevărată, – avea să consemneze preotul I. Petrov în mărturiile sale din 1935, – este talentul cel mare al Preasfințitului Episcop Dionisie.

El este povestitor rar, știe, fără să vrei, să te poarte prin lumi necunoscute și cu glasul său dulce și melodios, să te ducă în sferele

luminii și a adevărilor veșnice.

Cuvântul lui este puternic și pătrunzător, el străbate în cele mai adânci ascunzișuri ale sufletului ascultătorilor. Nu este om care să-l fi auzit vorbind și să fi putut să rămână nemișcat și nerăscolit în sufletul și conștiința lui.

Crescut de mic copil în duh creștin și bisericesc, și îndrumat apoi în cunoașterea oceanului științei teologice de cărturarii Mănăstirii, cu care venea în legătură, Preasfințitului Dionisie datorită inteligenței și virtuților sale înnăscute, în scurt timp a ajuns să stăpânească cu o rară putere Sfânta Scrip-

tură și interpretarea ei, și în general, toată literatura patristică a Bisericii noastre...”

Preasfințitul Dionisie este cunoscut tuturor ca un veșnic învățător și apărător al credinței și Bisericii lui Hristos. Așa era la Mănăstirea Suruceni și așa și în Eparhia Ismailului. Veșnic este lucrător viu în ogorul Domnului.

În întâlnirile particulare sau publice, acasă, pe drum, în tren, în biserică, în școală, societățile culturale, fundațiile și echipele

regale, străjeria, premilitari, militari, vizite canonice, sfințiri de biserici, adunări eparhiale, congresele protopopești și misionare și la orice alt prilej, – mereu se aude răsunând glasul apostolic al bunului și blândului arhipăstor – Preasfințitului Dionisie.

Cuvinte-cheie: *Sfântul Ierarh Dionisie Erhan, Eparhia Ismailului, Mănăstirea Suruceni, Biserica Ortodoxă Română.*

CLERICI AI EPISCOPIEI CETĂȚII ALBE – ISMAIL, VICTIME ALE REPRESIUNILOR COMUNISTE

Protoiereul mitrofor, dr. Ioan LISNIC,
membru al Comisiei Sinodale
pentru Canonizarea Sfinților Bisericii Ortodoxe
din Moldova

Rezumat: *Secolul al XX-lea a fost marcat de prigoana comunistă împotriva creștinilor ortodocși și ai clerului. Odată cu instaurarea regimului ateu bolșevic, în Rusia a început un secol al martirilor, în care numeroși monahi, preoți și credincioși au fost persecutați pentru credința lor. Obiectivul central al politicii ateiste a regimului sovietic a fost construirea unei societăți fără de Dumnezeu. Sute de mii de creștini ortodocși au fost arestați sub diferite prețexte, mulți dintre aceștia fiind condamnați la moarte sau executați sumar. Avem un număr impresionant de martiri și mărturisitori ai credinței în Hristos, din*

timpul regimului comunist. În 1940, URSS a ocupat teritoriul Basarabiei, al nordului Bucovinei și al Ținutului Herța, iar pentru credincioși și clerul din aceste provincii a început o perioadă de grele încercări, ce au decurs din aplicarea politicilor antireligioase de către statul sovietic. După instaurarea puterii sovietice, Basarabia a fost dezmembrată în trei părți. La 2 august 1940, a fost înființată RSS Moldovenească, partea de sud a Basarabiei, județele Cetatea Albă și Ismail, partea de nord, județul Hotin, cât și nordul Bucovinei și Ținutul Herța au fost alipite RSS Ucrainene. Peste câteva zile, a fost creată

regiunea Ismail, formată din teritoriile fostelor județe Cetatea Albă și Ismail, alipite RSS Ucrainene, Ismailul devenind Centru Administrativ Regional. Reinstaurarea regimului sovietic în 1944 a dus la revenirea Bisericii din Basarabia și nordul Bucovinei la situația din perioada primei ocupații sovietice. După 1944, a început un nou val de represii împotriva clericilor basarabeni, spre deosebire de perioada primei ocupații sovietice, aceștia fiind suspectați de colaborare cu autoritățile germane și române în timpul celui de al Doilea Război Mondial, de propagandă antisovietică și naționalistă, slujitorii cultului ortodox fiind arestați și deportați în Siberia, Kazahstan și alte regiuni ale URSS. Preoții rămași sub ocupația sovietică au fost supuși la plata unor impozite exagerat de mari, obligați să îndeplinească munci degradante, erau

umiliți, bătuți, deportați și chiar omorâți. În prezenta lucrare sunt redată biografiile unor clerici basarabeni din cadrul Episcopiei Cetății Albe-Ismail, cu județele Cetatea Albă, Ismail și Cahul, arestați, condamnați la ani grei de temniță de unde nu s-au mai întors, omorâți fără judecată sau exterminați prin muncă silnică de regimul sovietic. Identificarea clericilor martiri este una dintre sarcinile importante ale posterității, având în vedere atât rolul pe care politicile anticlericale represive ale autorităților sovietice l-au avut în proiectul de arhitectură socială, aplicat de regimul totalitar comunist, cât și valoarea spirituală a memoriei celor care și-au jertfit viața pentru credința în Dumnezeu.

Cuvinte-cheie: *Episcopia Cetății Albe-Ismail, clerici reperați, Ținutul Herța, victimele comunismului.*

MITROPOLIȚII ANTONIE PLĂMĂDEALĂ ȘI NESTOR VORNICESCU – PROMOTORI AI IDENTITĂȚII NAȚIONALE ȘI SPIRITUALE ÎN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN

Prot. mitrofor Octavian MOȘIN,
dr., conf. univ., Universitatea
de Stat din Moldova

Rezumat: *Basarabia a dat naștere a doi titani ai culturii și spiritualității ortodoxe. Ne referim la cei doi ierarhi – Antonie Plămădeală și Nestor Vornicescu – care au ajuns mitropoliți la Sibiu și, respectiv, la Craiova.*

Din fragedă tinerețe au fost nevoiți să se refugieze în România, să îndure mai multe pentru credință și slujire, rezistând regimului ateu, instaurat la mijlocul veacului XX. Totuși, au reușit să se formeze ca personalități înduhovnicite, lăsând alese studii teologice și fiind implicați activ în viața Bisericii. Participă la promovarea valorilor culturale și identitare, iar odată cu desființarea regimu-

lui sovietic, încearcă să prezinte maltratarile și prigoana prin care au trecut cei din spațiul basarabean.

Deși câteva decenii au fost ruși de locurile natale, au fost cu gândul și sufletul acasă, încercând să lumineze și să sprijine mai multe proiecte cu caracter spiritual, care au apropiat ambele maluri ale Prutului. Vom prezenta secvențe ale corespondenței acestora cu rudele și apropiații în plin regim ateu, vizitele întreprinse în Republica Moldova după declararea independenței și tot suportul acordat slujitorilor, credincioșilor și oamenilor de cultură de aici. Sunt analizate și

operele acestor doi mari teologi, care prezintă compartimente de istorie bisericească, morală și învățătură ortodoxă.

Acești vrednici slujitori ai altarului sunt cinstiți și astăzi la ei acasă pentru tot ce au lăsat acestui neam și credinței strămoșești.

Cuvinte-cheie: *Basarabia, Mitropolitul Antonie Plămădeală, Mitropolitul Nestor Vornicescu, doi ierarhi, istorie bisericească, învățătură ortodoxă, valori culturale și identitare.*

STAREA CLERULUI BASARABEAN ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Protoiereul mitrofor Maxim MELINTI,
doctor în istorie, parohul Bisericii
„Acoperământul Maicii Domnului”,
s. Ghidighici, mun. Chișinău

Rezumat: *În perioada țaristă, Basarabia, Biserica și poporul ei au rămas fără limbă maternă, fără cărți de cult și serviciul divin, desfășurat pe înțelesul viețuitorilor acestui ținut. Cei o sută de ani de sclavie au fost pentru neamul românesc din Basarabia un adevărat coșmar, după cum spunea Ion Pelivan. După Revoluția rusă din februarie anul 1917 și prăbușirea Imperiului Rus în Basarabia ia naștere mișcarea de renaștere și emancipare națională. Preoțimea și-a manifestat entuziasm, începând cu anul 1905, când au apărut premise politice importante pentru restabilirea drepturilor naționale, organizarea*

congreselor eparhiale, activitatea culturală a frățimii „Nașterea lui Hristos”, redeschiderea Tipografiei Eparhiale din Chișinău, editarea revistei eparhiale „Luminătorul”.

Numeroși slujitori basarabeani, printre care s-a numărat distinsul Ierarh Dionisie Erhan, au jucat un rol important în Unirea de la 27 martie 1918, mai ales prin intermediul predicilor orale și cele scrise în presa timpului. Pietrele au început să vorbească, să cheme poporul la eliberare și la altă formă de viață duhovnicească, ca „toate să se facă cu cuviință și după rânduială” (I Corinteni 14, 40).

Astfel, Unirea Basarabiei cu România în 1918 a permis Bisericii Basarabiei nu numai revenirea la cultul tradițional, dar și dezvoltarea ei pastoral-misionară, fără restricții, ba mai mult, prin multă încurajare și susținerea din partea unui număr mare de ierarhi și teologi, care veneau la Chișinău, la Bălți și alte centre pentru a revitaliza viața religioasă.

De acum, preoții cu enoriașii lor s-au bucurat de slujbele, predicile, conferințele misionare, numeroase tipărituri și diversita-

tea presei eparhiale. Până și facultăți, școli mănăstirești și parohiale, cu bibliotecile și muzeele lor au format un fundament al culturii și spiritualității românești din Basarabia, care a servit ani buni drept Potirul nesecat pentru toți cei osteniți și împovărați, pentru cei însetați și înfometați după Grai Viu.

Cuvinte-cheie: *Clerul basarabean, perioada interbelică, frățimea „Nașterea lui Hristos”.*

ÎNSEMNĂRI ȘI INSCRIȚII DE LA MĂNĂSTIREA SURUCENI

Galina BODAREU,
lector superior, Catedra de Istorie universală,
UPS „Ion Creangă”

Rezumat: *Mănăstirea Suruceni constituie o valoare a patrimoniului cultural din Republica Moldova nu doar prin splendoarea ei artistică, dar și prin tezaurul informațional, păstrat în inscripțiile și însemnările vechi. Investigațiile noastre recente în incinta mănăstirii, încurajate de Egumena Epistemia (Goncearenco), au prilejuit identificarea unor informații inedite despre însemnările de pe cărți și inscripțiile vechi din incintă și din cimitir, ce oferă oportunitatea completării cunoștințelor despre trecutul mănăstirii. Menționăm că unele dintre ele au fost publicate anterior, însă o abordare integră a aces-*

tui subiect se impune, cu unele completări de rigoare inedite. Au fost transliterate însemnările de pe cărțile din biblioteca mănăstirii, inscripțiile din cavourile celor două biserici, din curtea și cimitirul mănăstirii. Cavoul de sub altarul Bisericii cu hramul „Sf. Nicolae” a fost devastat și dat uitării. Este situat pe axa sud-nord, iar în peretele de vest sunt amplasate nouă nișe pentru defuncți, în care au fost înmormântați nouă dintre urmașii ctitorilor. Sub altarul Bisericii cu hramul „Sfântul Gheorghe” se află două cavouri. Primul în capătul de sud, în care au fost înmormântați primii ctitori ai mănăstirii, intrarea căruia

este sub pragul de lemn, instalat după ultima restaurare a mănăstirii. Altul este amplasat în capătul dinspre nord, în care a fost depus corpul neînsuflețit al lui Dionisie Erhan. În cavoul de sub altarul Bisericii „Sfântul Gheorghe” sunt șase locuri, situate câte trei pe verticală. Două din mijloc sunt ocupate, în unul dintre ele este înmormântat Dionisie Erhan. În cimitirul mănăstirii, care se află în partea de sud-est de mănăstire se mai pă-

trează pietre de mormânt, cu inscripții vechi care nu au fost valorificate din punct de vedere științific. Acestea conțin informații despre personalități ce au activat în mănăstire. Portrivit inscripțiilor de pe crucile de piatră, cel mai vechi text funerar din acest cimitir datează cu anul 1871.

Cuvinte-cheie: Mănăstirea Suruceni, Dionisie Erhan, inscripții vechi, pietre de mormânt.

MITROPOLITUL GURIE GROSU – PROMOTORUL VALORILOR NAȚIONALE ȘI LUMINĂTORUL BISERICII DIN BASARABIA

Rodica BĂLEANU,
specialist principal,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: *Reactualizarea valorilor autentice ale istoriei și culturii naționale, elucidarea celor mai importante etape, momente, personalități ale neamului au o importanță deosebită în contextul renașterii naționale.*

Basarabia sau teritoriul Moldovei dintre Prut și Nistru a avut o istorie și un destin tragic. Reperele identitare ale românilor din Basarabia, ulterior RSS Moldovenească, au fost abordate prin prisma ideologică și politică. Decenii întregi pe acest teritoriu s-a dus o politică aspră de deznaționalizare și rusificare a populației, folosind inclusiv Biserica.

Mitropolitul Gurie Grosu (cu numele laic Gheorghe) a fost printre primii clerici după 1918, care a reintrodus limba română în cultul divin, a scris mai multe cărți ecleziastice, didactice și a desfășurat o imensă activitate publicistică în limba română. Are meritul de a fi obținut înființarea unei tipografii eparhiale în anul 1921 la Chișinău. A militat cu ardoare pentru deschiderea unei Academii Teologice în Basarabia și în acest sens, în anul 1921, Congresul Eparhial sub conducerea Mitropolitului Gurie Grosu a adoptat o asemenea decizie, dar care s-a realizat

doar parțial, în anul 1926 la Chișinău a fost înființată Facultatea de teologie pe lângă Universitatea din Iași.

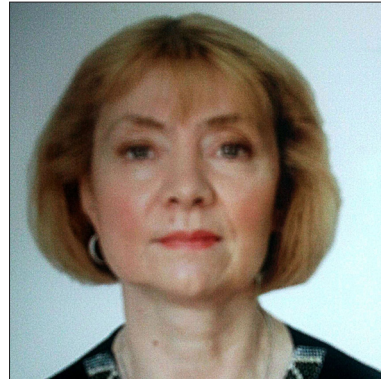
Dincolo de lucrarea teologică, viziunile politice de marea schimbare a direcției bisericii basarabene de la Patriarhia rusă spre cea română, Mitropolitul Gurie Grosu va ră-

mâne în istoria noastră ca unul din promotorii valorilor naționale și Luminătorul Bisericii din Basarabia.

Cuvinte-cheie: *Mitropolitul Gurie Grosu, identitate națională, Moldova dintre Prut și Nistru, Congresul Eparhial.*

VADIM PIROGAN - MARTIR TRECUT PRIN IADUL GULAGULUI

Tatiana GRUȘCO,
specialist principal,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: *Cineva a spus că fiecare neam are un destin și o cruce a lui, are oameni vrednici, harnici, credincioși și cu demnitate, dar și trădători, lași, profitori și oportuniști. Din fapte vedem și cunoaștem oamenii, iar din mărturiile celor care au suferit cunoaștem adevărul și greutățile prin care a trecut neamul și țara noastră în ultimele secole, dar mai ales în secolul al XX-lea. Acest secol a lăsat urme adânci în inimile și mințile noastre.*

Vadim Pirogan face parte din categoria mărturisitorilor ai Renașterii identității naționale, care au suferit în urma persecuțiilor regimu-

lui totalitar sovietic. A supraviețuit drumul dus-întors între Basarabia și Gulagul Siberiei, în mizeria morală și materială a societății sovietice. Toate compromisurile supraviețuirii l-au înțelepțit și nu l-au acrit, descurajat sau învins. El avea o chemare care îi depășea câteodată puterile fizice, era mai tare decât instinctul de conservare și era ilustrarea ideii că fiecare om face parte dintr-un plan al lui Dumnezeu. Cărțile lui Vadim Pirogan sunt o evocare a memoriei miilor de deportați basarabeni exterminați fizic, striviți moral și excluși intelectual, a celor siliți să-și părăsească țara din motive

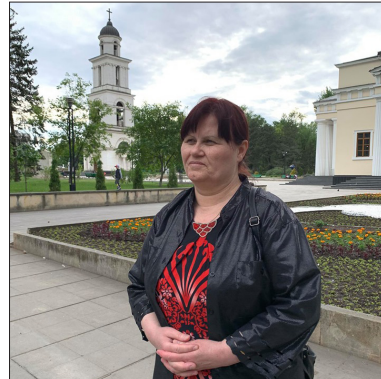
politice și care au trăit până la sfârșitul vieții departe de ea. Autorul a fost un caz excepțional și, probabil, fericit, pentru că a supraviețuit Gulagului, s-a luminat și a avut parte și de o clipă

de viață trăită în adevăr.

Cuvinte-cheie: *Gulagul, intelectualii basarabeni, represii comuniste, Vadim Pirogan.*

VENIȚI PRIN CREDINȚĂ PENTRU VIITOR

Raisa PLĂIEȘU,
scriitoare, specialist superior,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: *Viața are un scop și un sens. Dumnezeu, Tatăl Nostru a creat un plan pentru noi ca să dăm dovadă de credință, să ne întoarcem, să trăim mereu în prezența Sa, ne oferă un sens și un context al vieții noastre aici pe pământ, răspunzând la întrebările: „De unde venim? De ce suntem aici? Ce se va întâmpla după moarte cu noi?”*

Este o chemare mai înaltă a creștinului, incredințând mereu lui Dumnezeu planurile sale. Lucrarea creștinului va crește de la sine, în chip firesc: „Căci Dumnezeu este cel ce lucrează în voi și ca să voiți, și să vă săvârșiți, după a lui bunăvoință” (Filipeni 2, 13).

Curențele istorice spirituale scot în evidență diferite mentalități care propagă prin viață diferite idei corecte și incorecte ale omului. Doar ierarhii și diferiți mărturisitori prin renașterea identității naționale aduc prin scrierile lor: ideea misterului ireductibil al vieții, nostalgia pierderii paradisului unei generalități libere ca să descopere nu numai izvoarele tradiționale, cum ar fi cultura clasică și literatura română, franceză, ci absolut totul. În afară de descoperirile din literatura italiană, istoria religiilor, cultura scandinavă, literatura americană, un rol important le revine mărturisitorilor din spațiul românesc:

Mircea Eliade, Emil Cioran, Corneliu Zelea Codreanu, Eugen Ionescu, Nichifor Crainic, Carol al II-lea, Constantin Noica, Sorin Alexandrescu, Mircea Vulcănescu, care au fost numiți „tânăra generație” sau „generația 27”. O contribuție în renașterea națională românească au fost diferiți ierarh, domnitori, fețe bisericești, reviste religioase, centre teologice: Mitropolitul Veniamin Costache; Mitropolitul Gurie Grosu; Sf. Ierarh Dioni-

sie Erhan; Alexandru Vaida-Voievod; Mihai Viteazul; Matei Basarab; Revista „Mitropolia Ardealului”; Centrul de Cercetare Teologică Ortodoxă Interdisciplinară „Sfinții Trei Ierarhi”; revista „Luminătorul”; Academia de Teologie din Chișinău, Facultatea de Teologie etc.

Cuvinte-cheie: *credință, creștinul, curente spirituale, istoria religiilor, renaștere, identitate națională.*

Director general: **Elena Pintilei**
Elaborare: **Veronica Cosovan**
Coperta: **Cristina Ceoinac**
Redactori: **Tatiana Bahmuteanu, Raisa Plăieșu**
Machetare computerizată: **Diana Odobescu**

Bun de tipar: 12.10.2021
Apărut: 2021
Coli de tipar: 1,5
Tiraj: 15 ex.
Tiparul sub comanda nr. 16
Executat la Primex-com, Chișinău